

PROBLEME TEORETICO-PRACTICE PRIVIND SCOPUL ȘI SARCINILE ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚII ÎN CONTEXTUL LEGISLAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA

Conf. univ. dr. Boris GLAVAN
Academia „Ștefan cel Mare”
MAI al Republicii Moldova

Abstract

The paper identifies and analyzes some theoretical-practical problems regarding the purpose and tasks of the special investigation activity. Given that national legislation in the field of special investigative activity provides for several tasks, the accomplishment of which leads to the fulfillment of the established purpose, and as legal instruments for the accomplishment of those tasks a nomenclature consisting of 20 special investigative measures is provided, the natural question, which boosted the realization of this study, is: how many of the twenty measures can be performed depending on each specific task?

In order to solve this problem, as well as other collateral problems, the paper analyzes the concept of purpose and tasks, established the relationship between the tasks indicated in art. 2 of Law no. 59/2012, discussed their correspondence with the purpose of the special investigation activity, highlighted the negative impact of some legal provisions on their realization, taking into account the opinions of the researchers exposed in the literature, the evolution of the legal provisions in the field of special investigation activity and the interpretations reflected in the factual materials relevant to the research.

Keywords: *special investigation activity, special investigation measures, special investigation techniques, criminal trial, criminal prosecution, evidentiary procedure, purpose test, tasks.*

Introducere

Cu privire la reforma activității operative/speciale de investigații (ASI) din 2012 și efectele ei negative¹ asupra combaterii criminalității în general, precum și a celei organizate de talie națională și internațională, în mod special, am publicat un șir de lucrări în care am încercat să atragem, împreună cu colegii, atenția asupra

¹ Glavan B., Mîrzac V., *Efectele reformei privind realizarea măsurilor speciale de investigație în contextul combaterii infracțiunilor cu caracter transnațional*, în „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: Tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere” (Conferința științifico-practică internațională, 26 iunie 2018), Chișinău, 2018, pp. 142-147 – // <http://academy.police.md/assets/files/pdf/conferintu.pdf>.

unor subiecte², pe de o parte, sensibile și complicate, pe de altă parte, conceptuale și foarte importante (conceptul și esența ASI³; coraportul acesteia cu activitatea de urmărire penală; conceptul, natura juridică și esența măsurilor speciale de investigații (MSI)⁴; valoarea juridică și deosebirea esențială dintre rezultatele obținute prin efectuarea MSI și probele în procesul penal⁵ etc.). De fiecare dată ne-am exprimat public viziunea și am înaintat și unele soluții la problemele abordate, fără să pretindem la epuizarea respectivelor subiecte. Scopul cercetărilor efectuate permanent a fost același – atragerea în discuții constructive și eficiente a unui număr cât mai mare de cercetători cointeresați în dezvoltarea și perfecționarea cadrului legal național cu privire la ASI, astfel încât să ofere practicienilor posibilități viabile de luptă eficientă cu criminalitatea, iar, într-un final, să trăim cu toții sentimentul siguranței și protecției valorilor sociale supreme garantate de Constituția RM.

Lucrarea de față reprezintă o continuitate a investigațiilor deja efectuate și cuprinde setul de probleme legate de un alt subiect al ASI nu mai puțin important, actual și chiar sensibil privind scopul și sarcinile ASI.

Importanța acestui studiu rezidă din însăși valoarea scopului și sarcinilor stabilite în cadrul ASI. **Actualitatea** cercetării poate fi exprimată prin problematica pe care o dezvoltă lipsa armoniei dintre scopul și sarcinile ASI și prin incertitudinea privind spectrul de MSI ce ar putea fi efectuate în vederea realizării sarcinilor concrete. **Sensibilitatea** subiectului analizat derivă din lipsa unei viziuni clare și unilaterale privind definirea și conceptualizarea scopului și sarcinilor ASI.

Metodologia studiului cuprinde metodele tradiționale de cercetare: logică, gramaticală, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație. În baza analizei materialelor pertinente (legislația națională și din străinătate, literatura de specialitate, note și avize ale proiectelor de lege, hotărâri și recomandări ale instanțelor de judecată, alte materiale relevante) sunt formulate concluziile și propunerile corespunzătoare.

² Glavan B., *Probleme actuale privind activitatea specială de investigații*, în „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației” (Conferința științifico-practică internațională, Vol. VII, Partea 1, 5 iunie 2020), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu din Cahul, 2020, pp. 140-144 – // https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/112783.

³ Glavan B., Mîrzac V., Calcavura Gh., *Special investigative activity: content of the definition, legal essence, conceptual delimitations*, în *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova*, ed. a XIX-a, nr. 9, Chișinău, 2019, pp. 88-96 – http://www.academy.police.md/assets/files/revista/anale_st_nr_9_2019.pdf.

⁴ Glavan B., Mîrzac V., Calcavura Gh., *Conceptul măsurilor speciale de investigații/The concept of special investigation measures*, în *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova*, ed. a XX-a, nr. 10, Chișinău, 2019, pp. 74-87 – http://academy.police.md/assets/files/revista/anale_st_nr_10_2019.pdf.

⁵ Glavan B., Calcavura Gh., *Valoarea socială a măsurilor speciale de investigații efectuate de poliție în lupta cu criminalitatea*, în *Revista națională de drept, publicație periodică științifico-practică nr. 10-12 (240-242), anul 21 (2020). ISSN 1811-0770 // Intellectus. Numărul 3-4, 2020, pp. 163-16 // https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/120500.*

Rezultate obținute și discuții

Scopul are o importanță deosebită pentru noi toți oamenii ca ființe superioare, sociale, caracterizate prin gândire, inteligență și limbaj articulat. Poate că uneori nu ne dăm suficient de bine seama cât de valoros este scopul pentru viața noastră de zi cu zi. Lipsa unui scop anumit clar și bine definit înseamnă să bați pasul pe loc, să acționezi și să muncești mult, obositor și fără rezultatul pe care ți l-ai dori, înseamnă drumul spre nicăieri. De aceea, considerăm că scopul, atât în viața noastră zilnică, precum și cel stabilit în orice domeniu de activitate profesională, inclusiv în ASI, joacă un rol crucial pentru obținerea anumitor rezultate. Scopul exprimă voința cuiva de a obține ceea ce-și dorește.

Conform DEX⁶, noțiunea de **scop** presupune *țință* către care tinde cineva prin acțiunile sale, ceea ce-și propune cineva să înlăptuiască; țel real, practic (imediat sau îndepărtat), ex.: *Important în viață e să urmărești un scop*.

Se poate spune și altfel, **scopul** presupune anticiparea mintală a rezultatului final scontat spre care este orientată activitatea umană. Ceea ce este la fel de important să înțelegem este că pentru atingerea unui anumit scop trebuie să fie efectuată și o anumită activitate intelectuală, fizică, organizatorică sau de altă natură, ori nici un scop nu se realizează de la sine. Dacă ar fi așa de simplu atunci nu ar trebui să mai facem nimic, toate dorințele ar fi îndeplinite ca prin magie.

Pentru realizarea scopului stabilit este firesc să fie identificat și un anumit volum de lucru orientat spre rezultatele dorite, să fie stabilit concret cine anume și ce misiuni (sarcini)⁷ exacte are de îndeplinit, să fie identificate instrumentele de lucru și puse la dispoziția celor însărcinați să execute respectivul volum de lucru, aceasta este calea adevărată care duce spre rezultatele scontate. Scopul trebuie să fie formulat în consonanță cu rezultatele dorite, ori un scop neclar și neadecvat îl va ghida pe cel care execută lucrările spre alte rezultate decât cele scontate.

Vorbind de sarcini, amintim că pe lângă sensul de misiune acestea mai exprimă și sensul de etapă în lanțul activităților orientate spre realizarea scopului⁸. Deci, fiecare sarcină are un rol deosebit în consecutivitatea lucrărilor orientate spre realizarea scopului. Dacă una sau mai multe sarcini nu sunt îndeplinite este evident că nici scopul nu va fi realizat în măsură deplină.

Stabilirea și cunoașterea scopului și sarcinilor în ASI are un rol extrem de important dat fiind faptul că legiuitorul a interzis înlăptuirea măsurilor speciale de

⁶ Dicționarul explicativ al limbii române, disponibil [on-line]: <https://dexonline.ro/definitie/scop>.

⁷ Termenul sarcină, în conformitate cu DEX, are înțelesul de obligație, îndatorire, răspundere (materială sau morală). De ex.: *A da pe cineva în sarcina cuiva* = a da pe cineva în grija cuiva. *A pune (ceva) în sarcina cuiva* = a face (pe cineva) vinovat sau răspunzător (de ceva). Prin sarcină se mai înțelege și misiune, calitate, slujbă, rol. (<https://dexonline.ro/definitie/sarcina>).

⁸ Șumilov A.Yu., *Cursul bazelor activității operative de investigații: manual pentru universități*, 1 A.Yu. Șumilov, ed. a 3-a, adaug. și refăcut. M.: Editura Șumilov I.I., 2008, p. 14.

investigații pentru realizarea altor scopuri și sarcini decât cele prevăzute în Legea nr. 59/2012 [alin. (3) al art. (4)].

Scopul în ASI este prevăzut în art. 1 al Legii nr. 59/2012, **sarcinile** – în art. 2 al aceleiași legi, iar **măsurile speciale de investigații** (MSI) în calitate de instrumente juridice menite să contribuie la realizarea sarcinilor și scopului ASI sunt stipulate în art. 18 al legii indicate, precum și în art. 132² C. pr. pen.

Analizând, din punct de vedere gramatical, prevederile art. 1 al Legii nr. 59/2012 înțelegem că scopul în ASI este *culegerea de informații*. Ne lăsând loc de interpretare, în continuare legiuitorul a concretizat despre ce fel de informații ar fi vorba: *necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor*.

În acest context, atragem atenția asupra unei disonanțe care debusolează înțelegerea unitară a legislației. În art. 1 al Legii nr. 59/2012 se vorbește despre un singur scop, iar în alin. (3) al art. 4 al aceleiași legi se discută despre mai multe scopuri. Întrebarea ar fi: care sunt celelalte scopuri în ASI în vederea realizării cărora sunt permise totuși înfăptuirea MSI?

Un alt semn de întrebare ar fi față de *culegerea de informații* în calitate de scop în ASI, fiindcă aceasta ar însemna punctul final al ASI. Imediat ce informațiile respective au fost culese se poate spune că și scopul a fost realizat și orice altă activitate care ar urma după acel moment ar însemna depășirea limitelor ASI.

Astfel, acțiunile de culegere a informației pentru prevenirea infracțiunilor ar fi parte componentă a ASI, iar acțiunile propriu zise de prevenire ar fi în afara acestora. Însă cum rămâne cu sarcina de prevenire a infracțiunilor stipulată în art. 2 al Legii nr. 59/2012? De ce nu s-a indicat în calitate de sarcină *culegerea de informații pentru prevenirea infracțiunilor*, dar s-a scris *prevenirea infracțiunilor*? Același lucru se poate spune și despre restul sarcinilor.

Culegerea de informații are un rol deosebit în ASI, este o parte importantă a volumului de lucru pe care-l realizează ofițerul de investigații însă nicidecum nu semnifică punctul final al acestei activități.

După culegerea de informații, urmează un șir de alte acțiuni care, de asemenea, sunt parte a ASI, vorbim aici de analiza, verificarea, sistematizarea, stocarea și valorificarea respectivelor informații, de secretizarea și desecretizarea acestora și multe alte activități legate doar de informații.

Pe lângă aceste activități, mai sunt și multe altele legate de prevenirea, curmarea, descoperirea infracțiunilor, de căutarea persoanelor care se eschivează de la urmărire penală și executarea pedepsei, de asigurarea securității statului și cetățenilor etc. Toate aceste activități se efectuează în baza informațiilor culese, verificate și analizate. Este imposibil să prelucrezi informația pe care încă nu ai cules-o și, cu atât mai mult, să împiedici acțiunile de comitere a unei infracțiuni despre care încă nu cunoști nimic sau nu dispui de suficiente informații pentru a acționa în acest sens.

Deci culegerea de informații se efectuează la o etapă predecesoare celorlalte activități: de prelucrare a informațiilor, de valorificare, de utilizare la prevenirea și descoperirea infracțiunilor etc. Toate aceste acțiuni în cumul formează un anumit gen de activitate numită specială de investigații.

Prin urmare, culegerea de informații este o etapă importantă a ASI, sau poate chiar cea mai importantă, însă nu poate să constituie scopul ASI, deoarece aceasta ar însemna ca ofițerul de investigații după obținerea informațiilor să nu mai facă nimic altceva pentru că scopul ASI a fost deja realizat.

Probabil legiuitorul, formulând scopul ASI, a vrut să spună altceva, că ASI se realizează prin culegerea de informații în scopul prevenirii, combaterii infracțiunilor... Însă, și în acest caz, ar fi o problemă, fiindcă conținutul sarcinilor stipulate în art. 2 al Legii nr. 59/2012 ar depăși conținutul scopurilor formulate în art. 1 al aceleiași legi. Suntem din nou în situația când scopul sau scopurile ASI ar putea să fie realizate și fără îndeplinirea anumitor sarcini. De ex.: identificarea și căutarea persoanelor sau depistarea bunurilor provenite din activități ilegale și colectarea probelor privind aceste bunuri nu se regăsesc în conținutul scopului formulat de legiuitor în art. 1 al Legii nr. 59/2012. Prin urmare, nici îndeplinirea respectivelor sarcini și nici neîndeplinirea lor nu schimbă cu nimic realizarea scopului ASI. Scopul în ASI ar trebui să vizeze un obiectiv mai îndepărtat ce ar presupune efectuarea întregului cumul de acțiuni discutate mai sus, cuprinzând, totodată, și întreg spectrul de sarcini.

Analizând legislația altor state în domeniul ASI, observăm că unii legiuitori au lăsat pe seama doctrinei identificarea și formularea scopului ASI (Ucraina⁹, R. Uzbekistan¹⁰), în timp ce alții (F. Rusă¹¹, R. Belarus¹², R. Kirghiză¹³) au identificat, în calitate de scop al acestui gen de activitate, protejarea vieții, a sănătății, a drepturilor și libertăților omului și a drepturilor civile, a proprietății, asigurarea securității societății și a statului împotriva infracțiunilor.

Considerăm că, stabilind scopul ASI, legiuitorul nostru a procedat corect. Atât doar că ar trebui într-adevăr să revizuiască formularea respectivului scop astfel încât să vizeze apărarea valorilor supreme ale persoanei, societății și statului proclamate în Constituția RM. Statul ca și garant al respectivelor valori este obligat să le protejeze și să le ocrotească prin realizarea diferitor genuri de activitate.

⁹ Legea Ucrainei din 18 februarie 1992 nr. 2135-XII „Cu privire la activitatea operativă de investigații”.

¹⁰ Legea Republicii Uzbekistan din 25 decembrie 2012 nr. ZRU-344 „Cu privire la activitatea operativă de investigații”.

¹¹ Legea Federației Ruse „Cu privire la activitatea operativă de investigații” din 12.08.1995.

¹² Legea Republicii Belarus din 15 iulie 2015 nr. 307-Z „Cu privire la activitatea operativă de investigații”.

¹³ Legea Republicii Kârgâză din 16 octombrie 1998 nr. 131 „Cu privire la activitatea operativă de investigații”.

Atât ASI, precum și alte tipuri de activitate, cum ar fi activitatea procesual-penală sau cea de investigații contravențională, urmăresc același scop – protejarea valorilor constituționale. Diferența este că un gen de activitate ocrotește respectivele valori contra infracțiunilor comise prin investigarea lor publică, prin acumularea probelor care să dovedească vinovăția celor care au comis infracțiuni (procesul penal). Alt gen de activitate le ocrotește atât contra infracțiunilor, și nu doar cele comise, dar și cele aflate pe cale de a fi comise, precum și contra altor amenințări, care nu neapărat însușesc toate semnele unei infracțiuni, prin aplicarea unor procedee mai puțin transparente, prin acumularea de informații și înlăturarea respectivelor amenințări (ASI). Al treilea gen de activitate le ocrotește contra contravențiilor. Doar acționând și cooperând împreună se poate reuși realizarea scopului comun.

Așa cum am menționat anterior, pentru realizarea scopului în ASI, legiuitorul a statuat în art. 2 al Legii nr. 59/2012 mai multe sarcini:

- 1) relevarea atentatelor criminale, prevenirea, curmarea infracțiunilor și identificarea persoanelor care le organizează și/sau le comit;
- 2) descoperirea și cercetarea infracțiunilor;
- 3) căutarea persoanelor dispărute fără urmă ori a celor care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată ori se eschivează de la executarea pedepsei;
- 4) depistarea bunurilor provenite din activități ilegale și colectarea probelor privind aceste bunuri;
- 5) colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului.

Dacă analizăm cu atenție conținutul Legii nr. 59/2012, observăm că există și alte sarcini, dar care nu se regăsesc în lista de mai sus, fiind vorba despre:

- 1) asigurarea securității colaboratorilor confidențiali, a membrilor familiilor și a rudelor acestora [alin. (5) al art. 15 al Legii nr. 59];
- 2) asigurarea propriei securități a ofițerului de investigații, a familiei sale și a persoanelor apropiate lui (pct. 5) al alin. (1) al art. 19 al Legii nr. 59].
- 3) fiecare obligație a ofițerului de investigație de asemenea ar putea fi considerată ca sarcină în ASI.

Cineva ar putea să întrebe: de ce aceste sarcini nu și-au găsit reflectare în art. 2 al legii discutate? Răspunsul cel mai plauzibil ar fi că ele nu se află pe aceeași scară ierarhică. Din perspectiva realizării scopului ASI, ultimele au o valoare mai puțin importantă, comparativ cu primele. Altfel spus, sarcinile indicate în art. 2 al Legii nr. 59/2012 au un caracter mai general comparativ cu restul, ultimelor fiindu-le specific caracterul individual.

Revenind la analiza sarcinilor indicate în art. 2 al Legii nr. 59/2012, observăm că, de fapt, nu discutăm despre cinci sarcini, ci despre cinci grupuri de sarcini, fiecare grup întrunind câte cel puțin două sarcini. Primele două grupuri de sarcini

cuprind acțiunile de investigare a infracțiunilor și identificare a celor care le comit sau le-au comis. Următorul grup întrunește acțiunile de căutare a persoanelor a căror identitate este deja cunoscută. Al patrulea grup – acțiuni de depistare a bunurilor provenite din activități ilegale, iar ultimul grup cuprinde acțiuni de relevare a amenințărilor la adresa securității statului.

Vorbind de primele două grupuri de sarcini, trebuie spus faptul că, anterior¹⁴, ele formau un singur grup, iar odată cu intrarea în vigoare a actualei legi¹⁵, acestea au fost divizate. De ce a fost nevoie de o astfel de divizare? Singura explicație plauzibilă ar fi prioritizarea unui grup de sarcini (descoperirea și cercetarea infracțiunilor) în raport cu admisibilitatea efectuării MSI și interzicerea efectuării mai multor MSI pentru îndeplinirea celorlalte grupuri de sarcini.

Din conținutul notelor informative¹⁶ la proiectul legii cu privire la activitatea specială de investigații emise înainte ca acesta să devină Legea nr. 59/2012, observăm că Ministerul Justiției a promovat ideea reglementării mai multor MSI de Codul de procedură penală și efectuarea lor doar în cadrul procesului penal și doar pentru realizarea scopului penal, ceea ce în termeni de procedură penală a însemnat doar pentru *descoperirea și cercetarea infracțiunilor și doar în cadrul urmăririi penale* [art. 132² alin. (1) C. pr. pen.].

Adaptarea Legii nr. 59/2012 la prevederile Codului de procedură penală a însemnat scoaterea *descoperirii infracțiunilor* din primul grup de sarcini și plasarea acesteia într-un grup nou la care a fost adăugată o sarcină nouă necunoscută anterior ASI – *cercetarea infracțiunilor*.

Așadar, după reforma juridică din 2012, MSI incluse în Codul de procedură penală (cele autorizate de judecătorul de instrucție și de procuror, cu excepția *colectării mostrelor pentru cercetarea comparată și cercetării obiectelor și documentelor*, în total 15 MSI din cele 20 de măsuri prevăzute în art. 18 al Legii nr. 59/2012) pot fi realizate doar pentru grupul al doilea de sarcini prevăzut în art. 2 al Legii nr. 59/2012 – *descoperirea și cercetarea infracțiunilor*.

Restul cinci MSI care au rămas și plus încă patru autorizate de procuror, a căror efectuare este permisă nu doar în cadrul PP, ci și în afara acestuia, în total nouă MSI, s-ar părea că pot fi îndeplinite pentru îndeplinirea celorlalte sarcini din grupurile 1; 3; 4; și 5. Problema este că nu toate sarcinile din aceste grupuri pot fi realizate în afara PP și respectiv nici MSI admise în afara PP nu vor putea fi efectuate pentru îndeplinirea sarcinilor ce aparțin de PP.

De exemplu, avem toate motivele să credem că sarcina din grupul al treilea *căutarea persoanelor care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de*

¹⁴ Legea nr. 45 din 12.04.1994 cu privire la activitatea operativă de investigații.

¹⁵ Legea nr. 59 din 29.03.2012 cu privire la activitatea specială de investigații.

¹⁶ La momentul emiterii respectivele note au fost disponibile online, de unde au și fost descărcate pentru colecția autorului. În prezent, ele nu mai sunt disponibile, și acest fapt împiedică procesul de referință la ele.

judecată se realizează în cadrul PP, iar MSI despre care vorbeam se efectuează în afara PP. Deci în vederea îndeplinirii acestei sarcini pot fi realizate doar MSI admise în PP, doar că MSI admise în PP sunt permise doar pentru îndeplinirea sarcinii – *descoperirea și cercetarea infracțiunilor*. Deci la propriu pentru îndeplinirea acestei sarcini nu poate fi efectuată nici o MSI.

Situația poate pare paradoxală dar aceasta este legea și orice abatere de la lege înseamnă un abuz. Dacă, în alin. (3) al art. 18 al Legii nr. 59/2012, se spune expres care MSI se efectuează în cadrul PP și care în afara PP nu putem nicidecum să spunem că MSI care sunt permise în afara PP pot fi efectuate și în cadrul PP. Deci nu putem spune că MSI autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate pot fi realizate în cadrul PP deoarece legea spune clar că ele se efectuează în afara PP. Dacă acestea ar fi admise în cadrul PP legiuitorul era să prevadă acest fapt, deoarece în privința unor MSI autorizate de către procuror a scris că ele pot fi efectuate atât în cadrul PP, cât și în afara acestuia. Din acest punct de vedere, lucrurile arată foarte strict și ar trebui să se procedeze conform legii nu după voia și închipuirea oricui, pentru că reforma din 2012 a fost făcută anume pentru a exclude abuzurile.

Atunci când ofițerii de investigații au cerut să li se permită efectuarea MSI autorizate de judecătorul de instrucție pentru căutarea persoanelor condamnate Plenul Curții Supreme de Justiție a respins solicitarea, făcând trimitere la prevederile art. 132¹ și art. 132² C. pr. pen., din care rezultă că respectivele măsuri sunt permise de legiuitor doar în cadrul urmăririi penale și doar pentru *descoperirea și cercetarea infracțiunilor*¹⁷.

Cu o altă ocazie, Plenul Curții Supreme de Justiție, analizând subiectul acțiunilor procesuale care pot fi efectuate în perioada cuprinsă între momentul sesizării sau autosesizării organului competent și momentul declanșării urmăririi penale și reieșind din prevederile art. 132¹ alin. (1) C. pr. pen., a mai confirmat încă o dată că nu este voie la această etapă a PP să fie efectuate MSI reglementate de Secțiunea a 5-a, Capitolul III din Codul de procedură penală, efectuarea acestora fiind permisă numai în cadrul urmăririi penale¹⁸.

Astfel, vedem că patru din cele nouă MSI autorizate de procuror (*identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic; urmărirea vizuală; investigația sub acoperire; achiziția de control*) pot fi efectuate în cadrul urmăririi penale [în temeiul art. 132¹ alin. (1) C. pr. pen.] și în afara PP [în temeiul art. 18 alin. (3) Legea nr. 59/2012], dar nu pot fi efectuate în etapele PP de dinafara urmăririi penale, deoarece lipsește un

¹⁷ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4s-10/13 din 13.10.2013, disponibilă online – http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_csj.php?id=21, vizitat: 27.03.2021.

¹⁸ Recomandarea nr. 38 a Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, disponibilă [on-line]: http://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=60.

astfel de teme. Prevederile Legii nr. 59/2012 nu constituie teme pentru efectuarea MSI în PP (art. 2 C. pr. pen.).

Pentru elucidarea lucrurilor de mai departe, necesită clarificat momentul din care începe PP și, în funcție de acest moment, ne putem da seama care sarcini vor putea fi îndeplinite în afara PP și care în interiorul acestuia, respectiv vom înțelege și din ce moment nu vor mai putea fi efectuate MSI care conform Legii nr. 59/2012 se pot realiza în afara PP.

Conform prevederilor alin. (1) al art. 1 C. pr. pen., *procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni.*

Atragem atenția că legiuitorul a folosit termenul de „organ competent”, nu de „organ de urmărire penală”, „procuror” sau „organ de constatare”. Având în vedere faptul că, după conținut, primul termen este mai larg și le cuprinde pe restul, putem spune că PP se va considera început indiferent care din cele trei organe va fi sesizat sau autosesizat cu privire la pregătirea sau săvârșirea infracțiunii.

Spre deosebire de începerea urmăririi penale, care se materializează prin emiterea unei ordonanțe (art. 274 C. pr. pen.), pornirea PP nu este marcată de emiterea unui anumit act și Codul de procedură penală nu prevede o anumită formalitate în acest sens.

Abordând subiectul discutat, profesorii Dolea I.¹⁹ și Osoianu T.²⁰ au constatat același lucru: „Nu există un act procedural distinct care ar declanșa procesul penal”.

Dacă nu există niciun act care să ateste pornirea PP, înseamnă că acesta se va considera început odată cu sesizarea sau autosesizarea oricărui dintre cele trei organe indicate mai sus în legătură cu pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni. Deci nu este vorba neapărat despre o faptă consumată ci despre una în derulare.

Din punct de vedere formal, pornirea PP ar putea să fie atestată prin raportul sau procesul-verbal întocmit de ofițerul de investigații (în calitate de organ de constatare) în baza unui denunț din care să rezulte că o anumită infracțiune este în faza de pregătire sau de comitere. Dacă din demersul de autorizare a MSI a ofițerului de investigații rezultă pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni putem fi siguri că deja s-a pășit în zona PP. Atestarea faptului că s-a intrat în sfera PP poate să rezulte și din ordonanța procurorului de autorizare a MSI din care să se înțeleagă că este vorba despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni.

¹⁹ Dolea I., *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*, Ed. Cartea Juridică, Chișinău, 2016, p. 29.

²⁰ Osoianu T., *Corelația dintre protecția drepturilor omului și contracararea criminalității* (Comentariu teoretic al art. 1 Cod Procedură Penală al Republicii Moldova), în *Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european*, partea 2, 22 ianuarie 2018, Chișinău. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2019, p. 206.

Aici este însă marea problemă. PP se consideră început, iar pentru pornirea urmăririi penale încă nu există temei. Respectiv MSI admise în afara PP nu mai pot fi efectuate pentru că a început PP, iar cele permise în cadrul urmăririi penale nu pot fi efectuate pentru că urmărirea penală încă nu a început sau, chiar dacă ar fi început tot nu pot fi efectuate, pentru că ar viza altă sarcină decât descoperirea și cercetarea infracțiunilor.

Dacă, în activitatea practică, s-ar respecta întocmai litera legii, am avea următoarea situație. Ofițerul de investigație, efectuând MSI admise în afara PP, investigația sub acoperire de exemplu, pentru înfăptuirea primului grup de sarcini ori chiar pentru alt grup (colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului) indicat în art. 2 al Legii nr. 59/2012, va trebui să sisteze imediat MSI de îndată ce va înțelege că se pregătește sau se comite o infracțiune, deoarece începe PP și în continuare se vor aplica doar instrumentele juridice permise în cadrul PP. Prevederile art. 24 alin. (4) al Legii nr. 59/2012 urmăresc să spună același lucru: *în cazul în care ofițerul de investigații constată o bănuială rezonabilă cu privire la săvârșirea sau la pregătirea săvârșirii unei infracțiuni, el transmite imediat, prin raport, toate materialele organului de urmărire penală.*

Dacă totuși MSI nu vor fi sistate și vor fi în continuare acumulate informații care vor fi folosite în procesul probator, atunci apărarea poate cere excluderea sau nulitatea lor (art. 26 al Legii nr. 59/2012) în temeiul nerespectării prevederilor Codului de procedură penală [art. 93 alin. (3) C. pr. pen.]. În plus, legiuitorul a prevăzut atragerea la răspundere pentru exercitarea activității speciale de investigații cu încălcarea prevederilor legale [alin. (4) al art. 4 al Legii nr. 59/2012].

Deci observăm că $\frac{3}{4}$ din numărul total de MSI prevăzute în art. 18 al Legii nr. 59/2012, apropo și cele mai eficiente, sunt concentrate pentru realizarea doar a două sarcini – *descoperirea și cercetarea infracțiunilor*. Pentru îndeplinirea celorlalte sarcini, practic nu există spațiu de manevră, ofițerului de investigații fiindu-i interzis să mai efectueze MSI de îndată ce s-a aprins becul roșu ce indică începutul zonei PP.

În concluzie, se poate spune că scopul în ASI arată direcția și indică punctul final spre care trebuie să tindă întregul potențial al acestui gen de activitate. Sarcinile sunt misiuni și totodată obiective în calea realizării scopului. Pentru îndeplinirea însă a sarcinilor și în cele din urmă a scopului stabilit sunt necesare și instrumente juridice (MSI) viabile pentru toate sarcinile stabilite. Este inadmisibil ca prin concentrarea potențialului ASI la înfăptuirea doar a sarcinilor de descoperire și cercetare a infracțiunilor să fie atins pe deplin scopul, iar situația reală din țara noastră pe care o cunoaștem cu toții și fără date statistice confirmă acest fapt.

În cele relatate în această lucrare, autorul a încercat să evidențieze anumite probleme importante și chiar sensibile, dar care sunt foarte puțin discutate de

mediul academic național. Nu sunt probleme pur teoretice, sunt probleme cu impact asupra activității practice, și nu doar a ofițerilor de investigații, ci a întregului sistem al organelor de ocrotire a normelor de drept. Atât scopul, precum și sarcinile ASI vor avea un caracter mai mult declarativ, atât timp până când nu vor fi soluționate problemele care împiedică îndeplinirea respectivelor sarcini. ASI nu trebuie privită ca pe o sperietoare care restricționează drepturile cetățeanului, ci ca pe o formă de garanție a tuturor drepturilor și valorilor sociale reflectate în legea supremă. Frică trebuie să le fie doar celor care încalcă legea, nu și celor care o respectă.

Surse bibliografice

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003.
2. Dicționarul explicativ al limbii române, disponibil [on-line]: <https://dexonline.ro/definitie/scop>.
3. Dolea I., *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*, Ed. Cartea Juridică, Chișinău, 2016, p. 29.
4. Glavan B., Mîrzac V., *Efectele reformei privind realizarea măsurilor speciale de investigație în contextul combaterii infracțiunilor cu caracter transnațional*, în „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: Tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere” (Conferința științifico-practică internațională, 26 iunie 2018), Chișinău, 2018, pp. 142-147 – // <http://academy.police.md/assets/files/pdf/conferintu.pdf>.
5. Glavan B., *Probleme actuale privind activitatea specială de investigații*, în „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației” (Conferința științifico-practică internațională, Vol. VII, Partea 1, 5 iunie 2020), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu din Cahul, 2020, pp. 140-144 – // https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/112783.
6. Glavan B., Calcavura Gh., *Valoarea socială a măsurilor speciale de investigații efectuate de poliție în lupta cu criminalitatea*, în Revista națională de drept, publicație periodică științifico-practică nr. 10-12 (240-242), anul 21 (2020). ISSN 1811-0770 // Intellectus. Numărul 3-4, 2020, pp. 163-16 // https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/120500.
7. Glavan B., Mîrzac V., Calcavura Gh., *Conceptul măsurilor speciale de investigații/The concept of special investigation measures*, în *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova*, ed. a XX-a, nr. 10, Chișinău, 2019, pp. 74-87 – http://academy.police.md/assets/files/revista/anale_st_nr_10_2019.pdf.
8. Glavan B., Mîrzac V., Calcavura Gh., *Special investigative activity: content of the definition, legal essence, conceptual delimitations*, în *Analele științifice ale*

Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, ed. a XIX-a, nr. 9, Chișinău, 2019. pp. 88-96 – http://www.academy.police.md/assets/files/revista/anale_st_nr_9_2019.pdf.

9. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4s-10/13 din 13.10.2013, disponibilă online – http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_csj.php?id=21, vizitat: 27.03.2021.

10. Legea nr. 45 din 12.04.1994 cu privire la activitatea operativă de investigații.

11. Legea nr. 59 din 29.03.2012 cu privire la activitatea specială de investigații.

12. Osoianu T., *Corelația dintre protecția drepturilor omului și contracararea criminalității* (Comentariu teoretic al art. 1 Cod Procedură Penală al Republicii Moldova), în *Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european*, partea 2, 22 ianuarie 2018, Chișinău. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2019, pp. 206-216, disponibil [on-line]: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/120405.

13. Recomandarea nr. 38 a Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, disponibilă [on-line]: http://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=60.

14. Legea Republicii Kârgâză din 16 octombrie 1998 nr. 131 „Cu privire la activitatea operativă de investigații” // Закон Кыргызской Республики от 16 октября 1998 года № 131 «Об оперативно-розыскной деятельности».

15. Legea Republicii Belarus din 15 iulie 2015 nr. 307-Z „Cu privire la activitatea operativă de investigații” // Закон Республики Беларусь от 15 июля 2015 г. № 307-З "Об оперативно-розыскной деятельности".

16. Legea Republicii Uzbekistan din 25 decembrie 2012 nr. ZRU-344 „Cu privire la activitatea operativă de investigații” // Закон Республики Узбекистан от 25 декабря 2012 года № ЗРУ-344 «Об оперативно-розыскной деятельности».

17. Legea Federației Ruse „Cu privire la activitatea operativă de investigații” din 12.08.1995 N 144-FR. // Закон РФ "Об оперативно-розыскной деятельности" от 12.08.1995 N 144 -ФЗ.

18. Legea Ucrainei din 18 februarie 1992 nr. 2135-XII „Cu privire la activitatea operativă de investigații” // Закон Украины от 18 февраля 1992 года № 2135-XII «Об оперативно-розыскной деятельности».

19. Șumilov A.Yu., *Cursul bazelor activității operative de investigații: manual pentru universități*, 1 A.Yu. Șumilov, ed. a 3-a, adaug. și refăcut. M.: Editura Șumilov I.I., 2008, p. 14. // Шумилов, А.Ю. Курс основ оперативно-розыскной деятельности: учебник для вузов 1 А.Ю. Шумилов. 3-е изд., доп. и перераб. М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. с. 14.